

نقش بیمه‌های بازرگانی در توسعه

معصوم ضمیری

مدیرعامل شرکت سهامی بیمه آسیا

شاید بهتر بود برای آغاز مطلب، تعریف و توضیح مفصلی از محدوده فعالیت بیمه‌های بازرگانی ارائه شود و به اعتباری خدمات متقابل بیمه‌های بازرگانی و توسعه را به هم به روشنی بیان دارد. منتهی با کمی وقت، چنین پرداختنی، امکان‌پذیر نیست. بنابراین، با بضاعت اندک می‌کوشم بسیار خلاصه سرفصل مواردی را که بیمه‌های بازرگانی در توسعه نقش دارند، عنوان کنم.

نقش بیمه در ایجاد اطمینان برای سرمایه‌گذاری صنایع جدید

در یک دوره توسعه و رشد، ایجاد صنایع بزرگ و حمایت از صنایع موجود، یکی از نقشهایی است که صنعت بیمه و شرکتهای بیمه می‌توانند به خوبی در خدمت توسعه باشند. امروزه بدون پوششهای لازم بیمه‌ای، ایجاد واحدهای بزرگ اقتصادی و تمرکز داراییها در یک محل به منزله واحد تولیدی عاقلانه نیست. ورود شرکتهای بیمه برای سرمایه‌گذاریهای بزرگ نه تنها ریسک‌پذیری برای انجام این گونه سرمایه‌گذاریها را کاهش می‌دهد و اطمینان لازم را در به وجود آمدن سرمایه‌گذاریهای زیربنایی کشور فراهم می‌کند بلکه در مواقعی که این نوع سرمایه‌گذاریها یا پروژه‌ها مواجه با خطر هستند، اگر تحت پوشش بیمه قرار بگیرند، می‌تواند با یک مکانیزم ساده کمک بکند که نتایج حاصل از این گونه خطرها متوجه بودجه عمومی نشود. از طرف دیگر باعث خواهد شد ما کمتر با توقف پروژه‌های اینچنینی که موجب رشد و توسعه اقتصادی در کشور خواهد بود رویارو شویم.

اصولاً در بُعد حفظ و حراست از این صنایع می‌شود گفت: امروز صنایع کشور در شرایط خاص نقدینگی قرار دارند و چنانچه در این صنایع، خطری پیش آید، کوچک‌ترین اثرش تزلزل نقدینگی آنهاست و چه بسا تأمین به موقع نقدینگی هم زیانهای جبران‌ناپذیری را متوجه واحد صنعتی خواهد کرد.

بنابراین در رابطه با صنایع موجود که بخشی از تولید کشور را عهده‌دار هستند حفظ و حراست از طریق شرکت‌های بیمه و بیمه‌نامه‌های مناسبی که دریافت می‌دارند یکی از حمایت‌های مهم نظام بیمه‌ای از استمرار توسعه خواهد بود.

در بسیاری از موارد پیش‌بینی هزینه‌های غیرمترقبه یا غیرعادی در صنایع به‌دقت ممکن نیست و همین علاوه بر اینکه می‌تواند محاسبات مربوط به قیمت تمام شده آن واحد را از دقت لازم خارج کند در تعیین قیمت فروش کالاهایشان هم مؤثر خواهد بود. به‌نظر می‌رسد مناسب‌ترین نظام برای توزیع این‌گونه هزینه‌ها که ممکن است متوجه صنایع کشور شود و مناسب‌ترین روش برای در نظر گرفتن این‌گونه هزینه‌ها در قیمت تمام شده و به تبع آن در قیمت فروش نظام بیمه‌ای باشد. به عبارت ساده‌تر پیوستن یک واحد صنعتی به یک نظام بیمه‌ای در واقع مشابه آن واحدها می‌تواند هزینه‌هایی را که برای هر کدام از صنایع به‌وجود می‌آید با یک مکانیزم قابل قبول بین صنایع دیگر تحت عنوان حق‌بیمه‌ای که می‌پردازند توزین و تسهیم نماید، در این صورت است که فروش و دقت قیمت تمام شده محصولات را به‌خوبی خواهیم داشت.

روابط نیروی انسانی با مدیران واحد صنعتی رابطه‌ای است که عموماً فکر و نگرانیهای مدیران را به خود جلب می‌کند. مدیران این‌گونه صنایع با اخذ پوشش‌های بیمه‌ای مناسب برای کارکنان خودشان چه در زمان حیات آنان و چه بعد از آن می‌توانند نگرانیهای خودشان را در رابطه با نیروی انسانی به‌قدر کافی کاهش دهند.

نقش بیمه‌های بازرگانی در تجارت و دادوستدهای داخلی و خارجی

نقش دیگر بیمه‌های بازرگانی در رابطه با توسعه اقتصادی و اجتماعی، خدماتی است که نظام بیمه‌ای می‌تواند به بخش بازرگانی کشور ارائه دهد، هرچند، بیمه خود یک‌نوع فعالیت بازرگانی است ولی در تنظیم و حمایت از فعالیتهای بازرگانی دیگر نقش مهمی عهده‌دار است. در بازرگانی بین‌المللی که رابطه بین خریدار، فروشنده، بانک و احیاناً افرادی که در این رابطه قرار دارند، مثل متصدیان حمل و نقل، تنظیم‌اش بدون وجود بیمه تنظیم ساده‌ای نخواهد بود.

فروشنده کالا بخشی از تعهدات را در مسیر حمل باید به روشنی به خریدار کالا منتقل کند. خریدار کالا بدون کمک بیمه‌ای نخواهد توانست در موقع خطر یا در مواقعی که سرمایه‌هایش به مخاطره افتاده، جایگزین مناسبی برای متابع از دست رفته داشته باشد، به عبارت ساده‌تر وجود بیمه روابط تجارت بین‌المللی را با نقشی که دارد تسهیل می‌بخشد و اجازه می‌دهد این روابط به

سادگی وظیفه خود را انجام بدهد. دوستانی که در جلسه حضور دارند می‌دانند در بسیاری از مواقع وقتی که خطری متوجه کالای تاجری می‌شود شرکت‌های بیمه نه تنها جبران خسارت را عهده‌دار می‌شوند بلکه در دادن تضمین‌های لازم، به‌خصوص در خسارت‌های همگانی که به «جنرال اوريج» معروف است، حمل مجدد کالا را به سهولت و با تسریع امکان‌پذیر می‌کنند نقش شرکت‌های بیمه در رابطه با تهیه ضمانت‌های کافی و ارائه آن به مسؤول رسیدگی به خسارت همگانی نقش غیرقابل انکاری است. اصولاً در کشورهای در حال توسعه، توسعه صادرات عموماً با حمایت نظام‌های بیمه‌ای یا مشابه آن مثل صندوق ضمانت و از این قبیل بوده است. سیستمی که می‌خواهد وارد بازارهای بین‌المللی صادرات بشود، بدون حمایت‌های لازم نسبت به بازگشت سرمایه خویش دچار مشکل خواهد شد و با کمترین اتفاقی، تزلزلی به صادرات یا صادرکننده دست خواهد داد که در بسیاری از مواقع، جبران‌ناپذیر خواهد بود.

نقش بیمه در رفاه عمومی و حفظ سرمایه‌های خانواده

نقش سومی که می‌خواهم. به آن باز مختصراً اشاره کنم، نقش بیمه در رفاه عمومی و حفظ سرمایه‌های خانواده است. اگر خانواده را به مثابه یکی از آحاد جامعه و دارای اقتصاد مستقلی در نظر بگیریم، بیمه‌های عمر، حادثه و درمان می‌توانند اقتصاد خانواده را از تزلزل‌های آتی مصون دارند و نگرانی‌های مالی استفاده‌کننده از این بیمه‌نامه‌ها را به حداقل ممکن کاهش دهند.

به عبارت دیگر، توسعه این گونه بیمه‌نامه‌ها در جامعه، رفاه نسبی و رفع نگرانی‌های فردی را در پی خواهد داشت. امروزه تأمین لوازم زندگی از قبیل مسکن، اتوموبیل و لوازم منزل کار ساده‌ای نیست. اگر خانواده‌ای دچار حادثه‌ای شود مسکن یا درآمد خودش را از دست بدهد جایگزینی مجددش کار ساده‌ای نیست. شرکت‌های بیمه با ارائه بیمه‌نامه‌های لازم می‌توانند با حمایت لازم و تأمین مجدد این مایحتاج عمومی را پوشش بیمه‌ای فراهم کنند.

انواعی از بیمه‌های عمر یا تشویق خانواده‌ها به پس‌اندازهای اندک باعث می‌شود که نه تنها خانواده‌ها قدرت خرید خودشان را حفظ کنند بلکه برای آینده خویش برنامه‌ریزی مالی داشته باشند. خانواده‌ای که در آینده با هزینه‌هایی از قبیل هزینه تحصیل فرزندان، هزینه ازدواج آنها و هزینه‌های ضروری دیگر از قبیل تأمین مسکن و برنامه‌های مالی دیگر مواجه است می‌تواند با داشتن این نوع بیمه‌نامه‌ها برنامه‌ریزی مالی بلندمدتی را برای خودش تأمین کند. مسؤلیتهایی که برای هریک از آحاد خانواده ممکن است در طول زندگی به وجود بیاید ممکن است بنیان اقتصادی آن خانواده را به مخاطره اندازد و مواجه با مشکلات مالی بکند که لزوم

وجود خدمات بیمه‌ای را انکارناپذیر می‌سازد.

نقش بیمه در حفظ سرمایه‌های ملی کشور

بیمه نه تنها خسارت وارده به ثروتهای ملی را جبران می‌کند، بلکه تأمین مالی مجدد را برای آنها فراهم می‌کند. با پیوستن به نظام بیمه اتکایی و بازیافت بخش عمده‌ای از این گونه خسارتهای می‌تواند از خسارتهای وارده به نظام اقتصادی کشور با دریافت خسارت از خارج از کشور کمک کند، به‌ویژه زمانی که این گونه خسارتهای ناشی از خسارتهای در واقع حوادث طبیعی همچون زلزله، سیل و خسارتهای بزرگ باشد. اصولاً صنعت بیمه دو رسالت دارد: ۱. پوشش سرمایه‌های داخلی؛ و ۲. اخذ پوششهای مناسب نسبت به سرمایه‌ها که به‌عنوان تأمین‌کننده اولیه از نظام بیمه اتکایی در نظر گرفته شده. سیل، زلزله و از این قبیل حوادث که خسارتهای سنگین و هنگفتی به بار می‌آورند بودجه عمومی کشور را به شدت مورد تأثیر قرار می‌دهند و متأثر می‌سازند به طوری که ممکن است دولت مجبور شود بخشی از بودجه عمومی‌اش را صرف جبران خسارتهای این‌گونه خطرناک در صورتی که اگر ما یک نظام بیمه‌ای فراگیر داشته باشیم که بخش اعظم این‌گونه خسارتهای را تأمین کند، بودجه‌های تنظیمی دولت با برنامه پیش خواهد رفت و احياناً در برنامه‌های دولت تعطیلی یا توقف به‌وجود نخواهد آمد و در نهایت، اینکه برخی از شرکتهای بیمه‌گزاران خود در بازیافت خسارتهای می‌شوند.

مهم‌ترین و مشهورترین این نوع تأمین خسارت، بیمه‌های باربری است. برای بازیافت از مؤسسه‌های حمل و نقل شرکت بیمه به سادگی و با امکاناتی که در اختیار دارد می‌تواند این نوع خسارتهای را بازیافت کند. در بازیافت خسارت از طرف صاحبان کالا جای تردید است هرچند خسارتی که اتفاق افتاده متوجه یک صاحب کالاست ولی از بُعد کلان می‌توانیم بگوییم خسارت وارده به مملکت است در رابطه با کالایی که باید می‌آمد و اتفاقی برای آن افتاده و هنوز منابع صرف شده در این خسارت را ما نتوانسته‌ایم بازیافت کنیم.

نقش بیمه در کاهش حجم دعاوی در مراجع قضایی

به نقش دیگری از بیمه اشاره می‌کنیم مبنی بر اینکه اصولاً وجود نظام بیمه‌ای و رشد و توسعه آن موجب کاهش حجم دعاوی در مراجع قضایی می‌شود. در کشورهایی که بیمه رشد پیدا کرده و دعاوی زیان دیده‌ها و کسانیکه مقصر حادثه بوده‌اند از نظام بیمه‌ای حل و فصل می‌شود ما شاهد این هستیم که حجم دعاوی مطروحه در مراجع قضایی به شدت پایین است. برخلاف،

آنجا که این گونه تراکمها وجود ندارد ما شاهد یک تراکم عظیم پرونده‌ها در مراجع قضایی هستیم. بنابراین با توسعه این نوع بیمه‌ها که دیه و بیمه مسؤلیت دارندگان وسایل نقلیه نمونه‌هایی از آنها هستند، انواع مسؤلیت از قبیل مسؤلیتهای حرفه‌ایی و مسؤلیتهای تولید می‌توانند از طرح دعاوی در مراجع قضایی و مشغول کردن بخشی از امکانات و نیروی انسانی کشور پیشگیری کنند.

نقش بیمه در تأمین منابع بلندمدت به منظور سرمایه‌گذاریهای زیربنایی کشور اصولاً در بیمه‌هایی که به صورت کوتاه‌مدت و منحصرأ برای پرداخت خسارت صادر می‌شود زمان دریافت حق بیمه با زمان ایفای تعهد یا پرداخت خسارت، فاصله زمانی وجود دارد که در این فاصله، شرکتهای بیمه برای پیش‌بینیهای لازم و ایفای تعهدات خود ذخایر خوبی را نگهداری می‌کنند که این ذخایر پشتوانه تعهدات آتی آنهاست. اگر به ذخایری که به این صورت نگهداری می‌شوند و ذخایر بلندمدتی که در برخی از بیمه‌ها معمول است، مثل بیمه‌های پس‌انداز که برای مدت طولانی‌تری صادر می‌شوند را اضافه کنیم توجه خواهیم داشت که شرکتهای بیمه دارای منابعی هستند که باید در مورد آن منابع وسواس و دقت نظر لازم داشته باشند. اگر به موقع با سرمایه‌گذاریهای مناسب نسبت به این منابع توجه نشود ما شاهد خواهیم بود که ذخایر فنی شرکتهای بیمه مثل برف زمستانی روز به روز، پوک‌تر خواهند شد.

بنابراین بحث استفاده بهینه از منابعی که در اختیار شرکتهای بیمه است نه تنها توان مالی شرکتهای بیمه را به ارزش روز حفظ و نگهداری می‌کند بلکه در صورتی که نتایج سرمایه‌گذاری نتایج مطلوبی باشد در آینده کمک خواهد کرد از محل سودآوری این گونه سرمایه‌گذاریها در تعیین حق بیمه‌های فنی خودش تجدید نظر بکند. خلاصه اینکه، باید به وظیفه سنگین و مهم صنعت بیمه توجه کافی داشته باشیم و از نظر دور نداریم که رشد و تعالی خدمات بیمه‌ای در جامعه، لازمه رشد و تعالی توسعه و رفاه اجتماعی است که متقابلاً ما در بخش بیمه هم با رشد و توسعه اقتصادی شاهد رشد صنعت بیمه از نظر کمی و کیفی خواهیم بود.